

Анатолій Кос-Анатольський

*Вортеп'янські
твори*

Анатолий Кос-Анатолевский

ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ

Дрогобич
Посвіт
2021

*Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка як навчальний посібник
(протокол № 6 від 22 квітня 2021 р.)*

УДК 786.2.087.4
К 71

Рецензенти:

БОГДАНА ФІЛЬЦ – доктор філософії мистецтва, почесний професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України, заслужена діячка мистецтв України

ЛЮДОМИР ФІЛОНЕНКО – доктор філософії, завідувач кафедри музикознавства та фортепіано, доцент Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, член Національної спілки композиторів України

НАДІЯ КОС – завідувачка відділу хорового диригування Львівського музичного коледжу ім. С. Людкевича, заслужений працівник культури України

Кос-Анатольський А. Фортепіанні твори. Навчальний посібник / Редактори-упорядники: Олександра Німилович, Дзвенислава Василик. Дрогобич: Півсвіт, 2020. 128 с.

ISMN 979-0-707537-95-4

Навчальний посібник педагогічного репертуару написано відповідно до програм навчальної дисципліни «Фортепіано» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). До посібника ввійшли фортепіанні твори видатного українського композитора Анатолія Кос-Анатольського, створені у 1954-1980-х роках. Кілька композицій публікуються у виданні вперше: сім Прелюдів, Танго, Осінній вальс «Зів'ялі троянди», Ноктюрн, Фантазія на тему пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», вальс «Сніжина». Вступна стаття редактора-упорядника містить відомості про історію написання творів, подає музично-естетичний та виконавський аналіз композицій, що стануть добротним матеріалом у вихованні музикантів нових поколінь.

Видання адресоване студентам і викладачам вищих музичних та музично-педагогічних закладів освіти, виконавцям-піаністам, популяризаторам сучасної української фортепіанної музики.

УДК 786.2.087.4

Редактори-упорядники:
Олександра Німилович
Дзвенислава Василик
Набір і редагування нотного тексту
Дзвенислава Василик
Тетяна Балко

ISMN 979-0-707537-95-4

© Кос Н., 2021
© Німилович О., ред., упоряд., вст. ст., 2021
© Василик Д., ред., упоряд., 2021
© Півсвіт, 2021

ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО: ВИКОНАВСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

«Композитор Анатоль Кос-Анатольський... за масштабом свого неординарного мислення, самобутньою творчістю, ставленням до людей, своїми вчинками, талантом спілкування належав до унікальних за багатогранністю українських музикантів, хто, творячи власний «текст життєтворчості», великою мірою впродовж багатьох років ткав гідний контекст національної культури»¹, – так про мистецьку спадщину А. Кос-Анатольського та її роль в розвитку української музичної культури висловилася Оксана Гнатишин, дослідниця, яка на джерельному та бібліографічному (нотграфічному) рівнях вивчала творчість композитора.

Спадщина митця наповнена композиціями різних жанрів – від опер, балетів і симфонічних творів, масштабних інструментальних і хорових полотен до мініатюрних перлин у вокальній та камерно-інструментальній музиці. Настроєва палітра українського народного музичного мистецтва та популярних у ХХ ст. танців – фокстроту, чарльстону, твісту – присутня у багатьох композиціях А. Кос-Анатольського, додавала його колоритним творам сучасних ритмів. «Він був щасливою творчою натурою, який писав легко. Таких в історії музики мало, таких, які пишуть музику, як співають птахи...»², – зауважив відомий український композитор, науковець і піаніст Олександр Козаренко.

Анатолій Кос-Анатольський (1909-1983) – уродженець Коломиї, отримав ґрунтовну освіту, закінчивши гімназію в Станіславові, юридичний факультет Львівського університету (1931), філію Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Станіславові (1922-27) та у Львові (1928-29), Львівську консерваторію ім. К. Шимановського у класі фортепіано відомого піаніста Тараса Шухевича, курс композиції в класі професора, доктора музикознавства Северина Барбага, а вокалом займався в племінниці знаменитої С. Крушельницької – чудового педагога Одарки Бандрівської. Згодом розпочав свою багаторічну і плідну педагогічну працю: 1935-37 рр. у Стрийській філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка (музично-теоретичні предмети), від 1940-х років у Львівському музичному училищі та львівській музичній школі-десятиріччі (тепер Львівська середня спе-

¹ Гнатишин О. Анатоль Кос-Анатольський. Життя і творчість у документах і матеріалах. Наук. монографія. Львів: ЛДАД, 2009. С. 6.

² Анатолій Кос-Анатольський: до 110-річчя від дня народження українського композитора і педагога, народного артиста України. URL: <http://younglibzp.com.ua/anatolij-kos-anatolskij-do-110-richchya-vid-dnya-narodzhennya-ukra%D1%97nskogo-kompozitora-i-pedagoga-narodnogo-artista-ukra%D1%97ni/>

ціалізована музична школа-інтернат ім. С. Крушельницької), від 1952 – викладач, а від 1973 – професор Львівської консерваторії ім. М. Лисенка (тепер – Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка).

А. Кос-Анатольський – знаний композитор, культурно-громадський діяч, Лауреат Державної премії Союзу (1951), лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1980), народний артист України (1969), голова правління Львівської обласної організації Спілки композиторів України (від 1952 року), депутат Верховної ради Союзу (1970-1978) постійно делікатно й водночас настійливо і натхненно допомагав розвитку українських молодих талантів та музичного мистецтва в Україні загалом, підтримував у вирішенні творчих питань молодих талановитих композиторів, які повернулися із заслання, – Богдану Фільц, Мирослава Скорика та багатьох інших. Пісенні, хорові й інструментальні твори композитора ввібрали розмаїття фольклору Галичини, зокрема гуцульського, його соковитість і колористику: балет «Хустка Довбуша», рапсодія «На Верховині», фортепіанні – «Гомін Верховини», «Гуцульська токато» Скерцо, «Буковинська сюїта», пісні й хорові твори – «Пісня про трембіту», «Нова Верховина», «Коломия-місто», «Ой піду я межі гори», «На горах Карпатах», «Гей, браття опришки», «Моя гуцулочка» та ін. Наприкінці 1960-х рр. він опікувався виданням у Києві камерних творів, а саме Секстету, Квінтету і Квартету (молодіжного) Василя Барвінського. У час листування з відомим бібліографом і музикознавцем Романом Савицьким-молодшим зі США А. Кос-Анатольський займався пошуком і відродженням творчості Нестора Нижанківського, намагався обмінюватись і поширювати новітні досягнення національної музичної думки між дослідниками діаспори й України.

Митець дбав про видання платівок, здійснення фондових записів на радіо і телебаченні, щоб зберегти унікальні виконання творів українських композиторів, організовував і змістовно коментував концертні програми, допомагав розвитку музикознавчої думки, підтримував публікацію нотних збірників, постановки опер сучасних композиторів, добивався встановлення пам'ятника М. Лисенку в Києві³, заснування музичного журналу в Україні тощо.

А. Кос-Анатольський доклав чимало зусиль до реабілітації старшого побратима, репресованого видатного композитора Василя Барвінського. У матеріалах, датованих 1950-ми роками і опублікованих у різних джерелах, а, зокрема, в монографії О. Гнатишин (листування з В. Барвінським з Потьми)⁴, матеріалах «Особо-

³ Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість. Т. II (1939-1979). Жовква: Місіонер, 2009. С. 151, 172.

⁴ Кос-Анатольський А. Із листування з В. Барвінським. Гнатишин О. *Анатоль Кос-Анатольський. Життя і творчість у документах і матеріалах. Наук. монографія.* Львів: ЛДАД, 2009. С. 6.

вої справи В. Барвінського» і клопотанні Правління Львівської спілки радянських композиторів України до Львівського Обкому КПУ за підписами А. Кос-Анатольського як голови правління і членів правління – С. Людкевича, М. Колесси, Є. Козака про звільнення композитора з ув'язнення і поновлення його в мистецькій спілці, проглядають шляхетність, патріотизм, професійний юридичний вишкіл митця й вболівання за долю В. Барвінського⁵.

Великодушність і благородність особистості А. Кос-Анатольського окреслюються також і таким фактом: 16 жовтня 1969 року на засіданні Правління Спілки композиторів, коли обговорювалося питання відзначення 90-річного ювілею С. Людкевича виступив А. Кос-Анатольський (якому того ж року виповнювалося шістдесят років) з проханням не відзначати його ювілей, а якнайкраще відсвяткувати поважну річницю видатного композитора, влаштувати святочний концерт, різноманітні конференції та авторські вечори⁶.

Як зазначила викладач-методист Львівської середньої спеціалізованої школи-інтернату ім. С. Крушельницької Тетяна Воробкевич, укладач кількох видань творів А. Кос-Анатольського, композитор, «разом зі скульптором Євгеном Дзиндрою за власні кошти ... відновили знищені пам'ятники на могилах діячів української культури: композитора Віктора Матюка у селі Карів Сокальського району, співака Олександра Мишуги в селі Новий Витків Радехівського району на Львівщині та композитора Сидора Воробкевича в Чернівцях»⁷. Композитор А. Кос-Анатольський, будучи вже в поважному віці, після перенесеної хвороби, все ж жертвно займався відновленням імен, творчості й місця поховання заборонених галицьких священників-композиторів, розуміючи, що в цей складний для України час тоталітарного режиму, а це були 1970-ті роки, не можна втратити пам'ять про авторів літургійних творів та перлини галицького солоспіву – твору «Родимий краю» (В. Матюка), який у першій третині ХХ ст. звучав у різних куточках світу у виконанні славетної Соломії Крушельницької та твору «Мово рідна, слово рідне!» (С. Воробкевич).

Творча спадщина і культурно-громадська діяльність митця знайшла своє ґрунтовне висвітлення і дослідження у наукових працях, монографічних та нотних

⁵ Філоненко Л. Маловідомі сторінки «Особової справи Василя Барвінського». *Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах* / Редактор-упорядник В. Грабовський. Дрогобич: Посвіт, 2008. С. 224-229; Його ж: Сторінками «Особової справи» Василя Барвінського. *Українська музика*. 2018. Ч. 4 (30). С. 75-83; Записки НТШ: Праці музикознавчої комісії. Ред. О. Купчинський. Львів, 2009. Т. ССLVIII. С. 492-506.

⁶ Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість. Т. II (1939-1979). Жовква: Місіонер, 2009. С. 221.

⁷ Воробкевич Т. Музика Сонця і Карпат. *Кос-Анатольський А. Твори для фортепіано*. Львів, 2019. С. 6.

виданнях авторства З. Штундер, А. Терещенко, О. Гнатишин, Н. Кашкадамової, О. Козаренка, Т. Воробкевич, Г. Карась, В. Данилець, успішно захищені дисертаційні дослідження Т. Дубровного⁸ (присвячене фортепіанній творчості композитора) і В. Конончука⁹, в якому розглядається пісенна творчість композитора в контексті становлення розважальної музики в Галичині. Композиції А. Кос-Анатольського користувалися великою популярністю, звучали у виконанні відомих солістів Марії Крушельницької, Олега Криштальського, Оксани Кузьмович-Шпот, Дарії Гординської-Каранович, Таїси Богданської, Ярослави Матюхи, Дзвенислави Левицької-Стернюк, Тетяни Логойди, тріо сестер Байко, Олександра Козаренка, провідних хорових колективів, оркестрів тощо. Сьогодні творчість А. Кос-Анатольського продовжує звучати з концертної естради на різноманітних конкурсах і фестивалях, ювілейних вечорах, присвячених творчості композитора у виконанні молоденьких талантів та відомих у світовому просторі солістів і колективів. 2019 року, у час відзначення 110-річчя від дня його народження, в рідній Коломії традиційно відбувся вже XXXIII фестиваль, який носить ім'я митця.

Популяризатор творчості А. Кос-Анатольського, натхненник і один з організаторів фестивалю імені композитора, відомий піаніст, музикознавець Олександр Козаренко слушно зауважив, що фортепіанна музика А. Кос-Анатольського «виконується дійсно не так часто, як цього заслуговує. Передовсім, зокрема, фортепіанні твори українських композиторів вимагають колосального піаністичного вишколу, і я переконаний, що до виконання української музики можна підходити тільки тоді, коли ти вже оволодів основним масивом європейського репертуару, тому, що наша музика дуже закорінена у європейську традицію, і якщо ти не володієш піанізмом шопенівським, брамсівським, шуманівським, то тобі годі приступати до Миколи Лисенка, чи того ж Анатолія Кос-Анатольського, адже в цій музиці вона міниється цими європейськими впливами та стильовими напрямками»¹⁰.

Попри особливо складну ситуацію, пов'язану з пандемією COVID-19 у 2020 році в Коломії відбувся XXXIV Музичний фестиваль імені А. Кос-Анатоль-

⁸ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського у стилетворчих процесах другої половини ХХ століття: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Львівська державна музична академія ім. М. В. Лисенка. Львів, 2006. 159 арк.

⁹ Конончук В. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Львівська держ. музична академія ім. М. В. Лисенка. Л., 2006. 198 с. URL: <http://dissertation.com.ua/node/668451>

¹⁰ Музика Анатолія Кос-Анатольського звучатиме у виконанні композитора Олександра Козаренка. URL: <http://www.m-r.co.ua/mr/mr.nsf/0/B09E666D7BD2A6C4C2257DED006CA9A9?OpenDocument>

ського, в програмі якого пройшли «живі» концерти, як от 27 листопада (відкриття фестивалю) у приміщенні Коломийського академічного обласного українського драматичного театру імені Івана Озаркевича прозвучали фортепіанні твори Б. Лятошинського і А. Кос-Анатольського у виконанні заслуженого діяча мистецтв України О. Козаренка. Наступні два дні фестивалю відбувалися в режимі онлайн і музичну програму представили академічний камерний оркестр «HARMONIA NOBILE» Івано-Франківської обласної філармонії імені Іри Маланюк (художній керівник і концертмейстер – народна артистка України Наталія Мандрика), Академічний симфонічний оркестр Хмельницької обласної філармонії під керівництвом Тараса Демчишина (Україна, Японія, Канада), у програмі яких прозвучала західноєвропейська і українська академічна музика, яка і в такий складний час «приваблює слухачів, залишаючи в серці приємні хвилини і незабутні спогади»¹¹.

У 2005 році піаніст О. Козаренко виконував фортепіанні твори у Баварії. На концерті переважно була присутня німецька публіка, яка «дуже тепло і гаряче сприйняла фортепіанну музику Анатолія Кос-Анатольського, як щось дуже яскраве, оригінальне, національне, чого так мало у сучасній композиторській творчості»¹².

Мистецька спадщина А. Кос-Анатольського не містить дитячих фортепіанних п'єс. Добру справу здійснила Т. Воробкевич, опублікувавши власні переклади дитячих пісень композитора (на вірші Тараса Шевченка, Іванни Блажкевич, Дмитра Павличка, Миколи Петренка, Степана Жупанина та інших) у викладі для фортепіано з поданням поетичних текстів пісенних творів¹³. Ці запальні, бадьорі твори стануть доброю підмогою у вихованні юних піаністів, продовжуючи традиції галицьких композиторів Д. Січинського, Б. Вахнянина, В. Барвінського, О. Залеського та ін., які творили обробки народних та пісень літературного походження для фортепіано з підложеним текстом.

Дослідниця творчості й приватного архіву композитора О. Гнатишин зазначила, що перші фортепіанні твори композитора з'явилися в 1954 році. А «найбільша активність у цьому жанрі припадає на 1954-1955-й, 1958-1960-й та 1974-1979-і роки»¹⁴. Серед ранніх творів – 13 фортепіанних прелюдій, над якими композитор

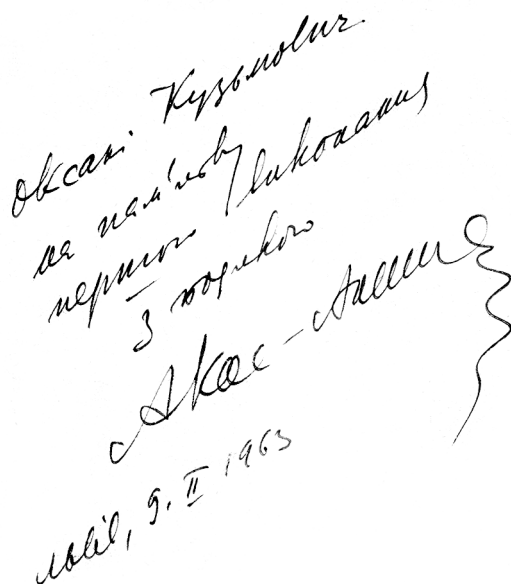
¹¹ Карась Г. Усупереч складнощам. *Українська музична газета*. 2020. № 4 (118). Жовтень-грудень. С. 7.

¹² Музика Анатолія Кос-Анатольського звучатиме у виконанні композитора Олександра Козаренка. URL. <http://www.m-r.co.ua/mr/mr.nsf/0/B09E666D7BD2A6C4C2257DED006CA9A9?OpenDocument>

¹³ А. Кос-Анатольський А. Твори для фортепіано / Ред.-упор. Т. Воробкевич. Львів, 2019. 44 с.

¹⁴ Гнатишин О. Анатоль Кос-Анатольський. Життя і творчість у документах і матеріалах. Наук. монографія. Львів: ЛДАД, 2009. С. 217.

працював від 1954 до 1960 рр. 1962 року побачив світ цикл із шести прелюдій¹⁵ А. Кос-Анатольського. На примірнику видання 1962 року, який зберігається в архіві композитора, зустрічаємо присвяту першовиконавиці окремих прелюдів, вихованці славетної піаністки Галини Левицької, відомій піаністці-педагогу Львівської консерваторії ім. М. Лисенка Оксані Кузьмович-Шпот¹⁶: «Оксані Кузьмович на пам'ять першого виконання з подякою. А. Кос-Анатольський. Львів, 9. II 1963»:

Автор монографії про фортепіанну творчість композитора Т. Дубровний¹⁷, звертаючись до дослідження В. Клима акцентує на його класифікації жанру прелюдії за трьома групами: «Першу складають окремі композиції під видовою назвою, друга визначається як малий прелюдійний цикл..., третя – великий прелюдійний цикл...»¹⁸. Т. Дубровний справедливо зазначає, що «у Кос-Анатольського маємо всі три типи прелюдій: «Желязова Воля» представляє мініатюру під видовою назвою; шість прелюдій видання 1962 року є малим прелюдійним циклом; а наскрізна авторська нумерація свідчить про те, що композитор уважав усі ці свої твори великим прелюдійним циклом із тринадцяти п'єс»¹⁹.

¹⁵ Кос-Анатольський А. Шість прелюдів для фортепіано. К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962. 16 с.

¹⁶ Дітчук О. Перші українські професійні піаністки Галичини. URL: <https://mvdruk.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/02/%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2-%D0%A1%D0%95%D0%9C-2005-%D0%A0%D0%9E%D0%9A%D0%A3.pdf>

¹⁷ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 78.

¹⁸ Клима В. Л. Українська радянська фортепіанна музика. К.: Музична Україна, 1980. С. 146.

¹⁹ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 77.

До опублікованих шести прелюдій композитор долучив твори, написані в різні роки, проте це не завадило об'єднати їх в один цикл. Саме в цьому контексті Т. Дубровний розглядає кожну прелюдію як «щабель у розвитку музичної ідеї циклу»²⁰. Варто зазначити, що в малому прелюдійному циклі з шести прелюдій (як, зрештою, і у великому – 13 прелюдій) А. Кос-Анатольський не застосовує звичного для класичних зразків контрастного чергування мажорних і мінорних тональностей кожної п'єси, а також не дотримується систематичної почерговості настроєво-темпових розбіжностей у послідовності творів. Втім, композитор об'єднує прелюдії в циклі образно-змістовим наповненням творів, драматично-трагічними переживаннями, які превалюють впродовж малого (пронизаного скорботними відчуттями і пам'яттю про дружину Софію) і великого (в якому останній прелюд присвячений пам'яті одного з улюблених композиторів А. Кос-Анатольського – Ф. Шопена) прелюдійного циклу.

Перший прелюд (d-moll, Allegro agitato) став своєрідним потужним зачином циклу й побудований на коломийкових зворотах у токатному насиченому акордовому фактурному викладі з контрастною динамікою і наростанням гучності від *p* до *ff*. «Важливим джерелом натхнення для Кос-Анатольського був гуцульський фольклор із його неповторним самотутнім колоритом. Мелодика та характерні карпатські ритмоформули були майстерно переосмислені в творчому методі композитора. Особливо формотворчого значення набуває використання гуцульського ладу в поєднанні з насиченими альтерованими гармоніями, що виразно втілене в фортепіанній музиці композитора»²¹. Ця думка дослідниці В. Данилець влучно підкреслює особливість фортепіанних композицій А. Кос-Анатольського, забарвлених гуцульським колоритом («Гуцульська токата», «Гомін Верховини», «Гірська легенда» та ін.).

Про наступні твори з циклу шести опублікованих прелюдій, подаючи детальний аналіз п'єс, Т. Дубровний зазначив: «Друга несе в собі якби прообраз Шостої прелюдії. До Другої та Третьої прелюдій Кос-Анатольський створив поетичні тексти-програми. Підкреслено романтичний характер авторського вислову (з характерними мотивами смерті, бою годинника, цвинтаря) уможливорює розуміння музичної концепції прелюдій, викладеної у вербальній площині. Третя прелюдія є однією з найтрагічніших у циклі. Четверта – «музична присвята С. Рахманінову,

²⁰ Там само. С. 78.

²¹ Данилець В. Гуцульська музична сецесія в фортепіанній творчості А. Кос-Анатольського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2018. Вип. 20. С. 31.

а саме конкретному... зразку – «Музичному моментові мі-мінор» № 4 ор. 6.»²². П'ята служить своєрідною зв'язкою між чотирма попередніми та останньою, Шостою прелюдією... Шоста, присвячена пам'яті дружини Кос-Анатольського Софії, є драматичною кульмінацією, в якій найбільше проявилися переживання композитора...»²³.

Вважаємо доцільним подати поетичний текст А. Кос-Анатольського до Третього прелюду, що допомагатиме у розкритті глибокого філософського змісту твору. Адже на думку виконавиці цих п'єс, відомої піаністки Марії Крушельницької, відбувається «майже точне збігання строф поетичного епіграфа і розділів цієї прелюдії, особлива значущість остінато, що зображає дванадцять ударів годинника, описаного в епіграфі»²⁴.

Текст до Третьої прелюдії:

Лежу собі у темнім гробі
І не турбуюся нічим.
Написано «Помер» – та й годі,
Всі земні справи закінчив.
Звук чародійний фортепіано
У серце полум'ям проник.
Одна сльоза гаряча кане
З мертвих очей, з моїх повік.
Важкий лежить на мені камінь,
Це знак, що я на правду вмер.
Я здав останній свій екзамен,
І легко є мені тепер.
Тут дисонансом сон глибокий
Вже не порушить крик життя.
Моє найвище щастя – спокій
І абсолютне забуття.
Та ось несеться гомін слави
У дім мій, де царює смерть.
Я впізнаю знайомі брава,
Знайомий Шумана концерт.

²² Клин В. Українська радянська фортепіанна музика. К.: Музична Україна, 1980. С. 146.

²³ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 78-79.

²⁴ Там само. С. 82.

І на осяяну естраду,
Коли гримить від брава зал,
Невидимий поклонник з аду
Тобі кидаю цвіт, мій жаль.
Минуть роки, хтось в нагороду
Тобі на сцену кине цвіт.
Дванадцять б'є, то я з-за гробу
В тім цвіті шлю тобі привіт.
Я вмер, я ліг у темнім гробі,
Я вмер, не хочу жити знов.
Але не вмер мій жаль по тобі,
І вічно житиме любов²⁵

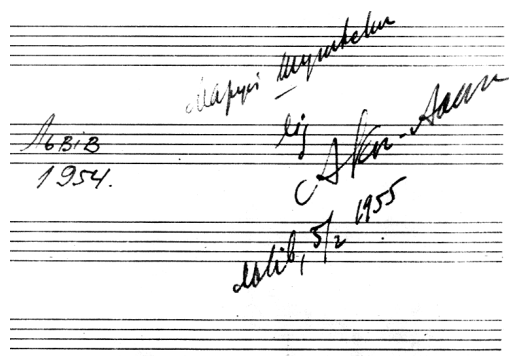
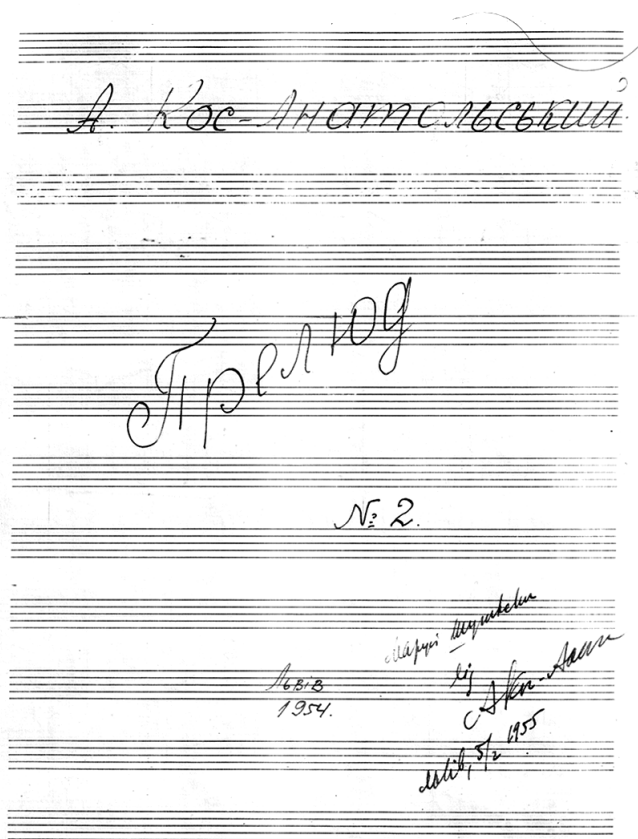
На нашу думку, в зв'язку з тим, що А. Кос-Анатольський творив цикл прелюдій упродовж багатьох років, з яких шість було опубліковано окремо, тому в порядковій нумерації наступних семи прелюдів відбулися повтори: серед рукописів і копій творів знаходимо два прелюди під № 2 (надрукований g-moll і e-moll) і два – під № 12 (e-moll і b-moll), а порядкові номери 9 і 10 відсутні. Для наскрізної нумерації прелюдів, не порушуючи почерговості перших шести й, покладаючись на час написання творів, запропонуємо наступну порядковість: прелюд № 2 (e-moll) публікується під № 9, а № 12 (e-moll) – під № 10, адже за рукописами композитора бачимо, що прелюди № 11 (G-dur, 20.04.1955) і 12 (b-moll, 11.10.1960) переписані автором в один час (правдоподібно у жовтні 1960 року) з характерним тільки для цих п'єс підкресленням назви і нумерації прелюдів, що дає підставу саме їх вважати прикінцевими у циклі.

Сьомий прелюд (g-moll), написаний 1955 року й тоді ж уперше виконаний, про що довідуємося з авторської присвяти на копії рукопису: «Оксані Кузьмович в знак признання за перше і прекрасне виконання в радіо 15/4 1955 від А. Кос-Анатольського». Це віртуозна мініатюра (*Allegro vivo*), що й підтверджується позначкою композитора про короткочасність її звучання (1'20). Побудована вона мелодично на зворотах з яскравим фольклорним забарвленням, що проявляється у використанні мелізмів, підвищених IV і VI ступенів ладу. Композитор застосував тут майстерну фігураційну лінію в партії лівої руки, а також насичену октавно-акордову фактуру.

²⁵ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 81-82.

Віртуозну лінію циклу продовжує і *Прелюд № 8* (Rubato, Vivo), який створений також, як і попередній, у тональності g-moll. Написана п'єса в романтичному стилі, тематичний матеріал проводиться у партії лівої руки в октавному викладі й масивному акордовому тріольному заповненні у партії правої руки.

Як уже зазначалося вище, композитором не було подано довершеної наскрізної нумерації, й таким чином під № 9 подаємо *Прелюд e-moll* (№ 2 за авторською нумерацією), написаний в 1954 році з присвятою: «Марусі Шушкевич від А. Кос-Анатольського. Львів, 5/2 1955». Маруся Шушкевич – відома українська піаністка Марія Крушельницька, професор Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, народна артистка України (2005), донька Тараса Крушельницького, внучка Антіна Крушельницького. Народилася 1934 року в Харкові, кілька днів після страти за сфабрикованим звинуваченням батька («ворога народу»), а мати, Стефанія Крушельницька, записала доньку під своїм дівочим прізвищем, щоб приховати її походження. Від 1935 проживала з матір'ю в Курську (Росія) в заслання й лише в 1940-х роках, повернувшись до Львова, донька повернула собі прізвище батька.

Марія Крушельницька стала першовиконавицею цього прелюду. А. Кос-Анатольський приятелював з батьком піаністки, знав також і діда й саме за сприяння композитора талановиту піаністку у Львові прослухав відомий виконавець

і педагог Генріх Нейгауз і запросив М. Крушельницьку навчатися в його класі у Московській консерваторії²⁶.

Після довгих років забуття, залишаючись в рукописному варіанті (як і всі сім інших творів), цей прелюд знову зазвучав у виконанні М. Крушельницької у 2000 році у концертній програмі, а 2001 року був записаний піаністкою до аудіоальбому «Невідомий А. Кос-Анатольський»²⁷ разом з іншими фортепіанними композиціями.

До цієї прелюдії, як і до Другої і Третьої, А. Кос-Анатольський створив поетичний текст, поданий у монографії Т. Дубровного:

Я все життя тебе шукав,
Моя любов свята прекрасна,
Всім серцем я тебе чекав,
Моє п'янке музичне щастя.
О, якби мож у цій хвилині
Симфонію часу спинити,
Щоб вічно жити і любити
В чудеснім нині.
О, якби мож!
Твій шлях встелив би квітням рож
Аж до вершин твоєї слави,
В солодких звуках фортепіано
Складав би я тобі пєани.
А під один найкращий звук
До твоїх чародійних рук
Припав би я устами.
О, якби мож!
Та годі. Що ж...
І я здригаюсь від трагізму,
Що я знайшов свою любов,
Але запізно...²⁸

Поетичний текст до прелюдії особливо пов'язаний з музичною канвою твору і природно вкладається на мелодичну лінію. Дослідник стверджує, що «Ця осо-

²⁶ Лисенко І. Крушельницька Марія Тарасівна. Енциклопедія історії України: у 10 тт. К.: Наукова думка, 2009. Т. 5: Кон-Кю. С. 423.

²⁷ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 87.

²⁸ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 87.

блива єдність прослідковується як на образному, так і на драматургічному рівні. Можна навіть говорити про конкретно-фабульний тип програмності, коли музичний розвиток прелюдії точно йде вслід за розвитком поетичного сюжету»²⁹.

Зворушливий настрій освідчення в коханні передається чудовою вальсовою мелодичною лінією, оминанням сильної долі в акомпанементі в початковому проведенні теми, а також масивними низхідними і висхідними мартелятними октавними побудовами для відтворення змістових поворотів у розгортанні поетичного тексту.

Прелюд № 10 (e-moll (1959), один із двох під № 12 за авторською нумерацією). У цій примхливій п'єсі композитор використав цікавий прийом постійного дублювання мелодії малими секундами як в одноголосному, так і октавному її викладі, надаючи кантиленній і спокійній темі твору химерного звучання.

Наступний *Прелюд № 11* (G-dur, Allegretto grazioso (quasi una humoresca) – 16-тактова мініатюра чіткої будови з експозицією і точною репризою, а також середнім розділом розробкового характеру. Закладений у авторській ремарці гумористичний характер твору композитор втілює повторюваними трелеподібними побудовами зі зміною сили звучності, викладеними терціями, на зміну яким з'являються короткі відривисті мотиви, гнучкою динамічною лінією, почерговістю виконання тематичного зерна між партіями правої і лівої руки, що додає жартівливості.

Прелюд № 12 (b-moll, Mosso rubato, espressivo) написаний 11 жовтня 1960 року. Цей твір водночас містить ліричні й пісенні (вишукана кантиленна мелодія), декламаційні і драматичні (хроматизація, акцентування), а також фрагментарно бравурні (повнозвучний акордово-октавний фактурний виклад, застосування прийому glissando на кульмінаційній вершині) елементи і риси, притаманні п'єсам всього прелюдійного циклу, формуючи органічне його завершення.

Прелюд «*Желязова воля*» Пам'яті Ф. Шопена (1960, c-moll) отримав свою назву від місцевості під Варшавою, де в 1810 році народився видатний польський композитор. Цей твір все ж вважається прикінцевим у великому прелюдійному циклі А. Кос-Анатольського. Сумовита, з вкрапленням пунктирних мотивів, мелодія у низькому регістрі фортепіано в акордовому супровідному обрамленні у першій частині прелюду звучить одноголосно. У другій частині тема на великій гучності проводиться в октавному викладі, в той час акомпануюча лінія з тризвучних пере-

²⁹ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 88.

ростає у повнозвучні акорди. Кода твору сприймається неначе поминальні дзвони, які звучать у басовому регістрі, а супровідна лінія правої руки створює мінорно-мажорну настроєву гру, завершуючи прелюд все ж на мажорній барві, творячи музичну присвяту Ф. Шопену та пошану його невмирущій творчості.

Композиція «Гомін Верховини» належить до тих зразків у творчості А. Кос-Анатольського, які випромінюють дивовижну енергетику й карпатський колорит. Написаний твір у 1954-55 рр., а опублікований був у 1959 році³⁰. Серед рукописів і переписаних копіїстами творів, які люб'язно були надані для опрацювання перед публікацією збірки дружиною композитора пані Надією Кос³¹, крім копії цього твору збереглися два рукописи – «варіанти закінчення» від 16 січня і 19 жовтня 1975 року. На титульній сторінці чернетки зазначений 1972 рік. Записи свідчать, що композитор неодноразово звертався до цього чудового твору, широковідомого серед виконавців, доопрацьовував окремі фрагменти фігурацій лівої руки, а також збереглися три варіанти закінчення (один – останніх дев'яти тактів і два варіанти останніх трьох тактів твору), які можна використовувати під час виконання п'єси за своїми вподобаннями:

ГОМІН ВЕРХОВИНИ

А. Кос-Анатольський

ВАРІАНТ ЗАКІНЧЕННЯ

Presto

ff

найновіший варіант

sfz

19/8 75

37/11

19/8 75

³⁰ Гнатишин О. Анатоль Кос-Анатольський. Життя і творчість у документах і матеріалах. Наук. монографія. Львів: ЛДАД, 2009. С. 217.

³¹ Кос Надія – завідувачка відділу хорового диригування Львівського музичного коледжу ім. С. Людкевича, диригент, педагог, заслужений працівник культури України, дружина композитора А. Кос-Анатольського.

«Гомін Верховини» – це втілення атмосфери, природних і народних мистецьких багатств гірських місцин в українських Карпатах, колориту побуту і творчості верховинців³². Майстерно розробляючи інтонаційно-ритмічну основу коломийок, композитор у цьому яскравому віртуозному тричастинному творі (з невеличким вступом, кантиленним середнім розділом і кодою) в експозиції й репризі витворює відповідний жанровий колорит. Мелодична лінія середньої частини побудована на елементах головної теми, оздоблена мелізматикою, носить сумовитий характер. Реприза повертає до початкового феєричного настрою, збагачена повнозвучною гармонією, орнаментикою, гліссандо, що додають рис концертності й святковості.

«Ноктюрн» був створений А. Кос-Анатольським у 1954 році й став виявом глибоких інтимних почуттів і сокровених роздумів композитора.

Цей захопливий твір з притаманною наспівною темою мрійливого елегійного характеру, навіює світлі спогади. Йому властивий спокійний темп і звична для цього жанру репризна тричастинна форма твору, в якій заключна частина повторює першу з невеликими змінами та з фрагментарною поліфонізацією фактури, а середній розділ більш схвильований і динамічніший та не надто протиставляється крайнім частинам.

Виклад мелодичної лінії відбувається у партії правої руки в одноголосному проведенні чи в секстовому звучанні, а до завершення твору, на кульмінаційному сплеску фактура ускладнюється повнозвучним октавно-акордовим звучанням. Чудова пісенного складу мелодія обрамлена супровідними розкладеними акордами (перша частина, реприза) та фігураційною гамоподібною лінією у середній частині. Ця фортепіанна п'єса захоплює романтичною чуттєвістю, ліризмом і співучістю.

Композиція «Сніжина» (Valse vivo) створена в 1955 році й присвячена відомій піаністці-педагогу Дзвениславі Левицькій-Стернюк (1934-1994), адже на копії твору прочитуємо авторську дедикацію та дату написання: «Дзвінці Левицькій на добру пам'ять. Львів, 1-8 січня 1955 р. А. Кос-Анатольський». У цей час Д. Левицька, талановита уродженка Коломиї, навчалася на другому курсі фортепіанного факультету Львівської консерваторії ім. М. Лисенка (клас доцента Людмили Уманської, після від'їзду викладача, на п'ятому курсі продовжила навчання у Олега Криштальського, учня В. Барвінського і Л. Уманської), а згодом стала концертуючою піаністкою і педагогом Львівської консерваторії, виховавши у

³² Верховина – назва гірських місцевостей в Українських Карпатах.

своєму класі близько 100 музикантів, серед яких велику честь мала навчатися й авторка цієї статті, за що висловлюю щирю вдячність і шану.

Написання композиції в новорічно-різдвяний час, напевно, спонукало композитора до надання назви «Сніжина», адже вальсова романтична танцювальна стихія п'єси неначе відтворює кружляння сніжинок у танку.

Твір скомпонований подібно до своєрідної сюїти, до якої увійшла невеличка інтродукція, п'ять вальсів та кода, схожа до вступу. Сюїтна побудова поєднується тут з репризністю і внутрішньою єдністю всієї композиції, основою якої постає інтонаційна спорідненість, що відчувається навіть в умовах контрастного протиставлення розділів (Valse vivo, Poco meno mosso, Piu tranquillo, Allegro vivo, Poco meno mosso, Vivo).

Композитор застосовує різноманітну фортепіанну фактуру (октавну і акордову техніку, стрімкі пасажі, «феєрверк» октавних мартельятних побудов). Використання такого арсеналу піаністичної техніки, чудова вальсова мелодична лінія твору робить його ефектним матеріалом для концертного і педагогічного репертуару. Згодом композитор здійснив переклад твору для флейти соло в супроводі фортепіано.

«Гуцульська токата» (Allegro mosso, 1958) – віртуозна, витримана в швидкому темпі п'єса з пружним ритмом, насиченим акордовим викладом і з особливим гуцульським магнетизмом. Поява твору була пов'язана з придбанням Львівською філармонією нового фортепіано. Про цю подію композитор залишив запис «на титульній сторінці копії Л. Розенберг: «Присвячується – новому Steinwaю Львівської філармонії»³³.

³³ Гнатишин О. Анатоль Кос-Анатольський. Життя і творчість у документах і матеріалах. Наук. монографія. Львів: ЛДАД, 2009. С. 217.

Ця ефектна композиція до сьогодні залишається популярною і доволі часто звучить в концертних та конкурсних програмах як відомих виконавців, так і молодих талановитих музикантів. Знаменитою вона стала й у музичних колах української діаспори в Америці (США, Канада). Потрапив твір за океан завдяки піаністці українського походження з Канади Люби Жук. От як про цей випадок писав А. Кос-Анатольський в листі до музикознавця зі США Романа Савицького-молодшого (1938-2015): «...першим грав мою «Гуцульську токату» на Вашому континенті канадський піаніст Жук, якого сестра Люба Жук приїхала сюди перед роками як туристка і якій я ці ноти (і ще інші) подарував»³⁴. Цей твір також входив до концертного репертуару відомих піаністок Дарії Гординської-Каранович, Таїси Богданської. У листі від 10 серпня 1982 року Р. Савицький-мол. писав до А. Кос-Анатольського про те, що Т. Богданська (учениця Р. Савицького-батька) у 1982 році здійснила запис стерео-платівки (вийшла у 1983 році), до якої ввійшли твори західноєвропейських композиторів-романтиків і українських авторів: «Фіналом української сторінки цієї платівки є Ваша «Гуцульська токата», що дуже ефективно завершує укр. частину. Награний на чудовому фортепіано у професійному студію в Нью Йорку, Ваш твір виходить особливо репрезентативно»³⁵. А відбувався запис творів на знаменитому великому концертному роялі композитора-віртуоза С. Рахманінова, який довший час (від 1918 до 1942 року) жив і концертував у Нью-Йорку.

Крім того, Савицький повідомив, що «Гуцульська токата» ввійшла до програми американського конкурсу фортепіанної музики, який влаштовувала щороку найбільша педагогічна спілка в штаті Нью Джерзі «Music Education Association»³⁶. Власне, 1983 року комісія конкурсу вирішила звернутись до менш відомих творів на американському континенті і за пропозицією проф. Таїси Богданської прийняла до конкурсу низку українських п'єс. Саме «Гуцульська токата» стала обов'язковим твором для старших студентів. Учасниками цього молодіжного змагання були 500 студентів. Як зазначив Р. Савицький-мол., «це, по-моєму, перша того рода подія в нашому музичному світі США і здається й Канади»³⁷.

У відповідь композитор зазначав: «Вважаю для себе великою честю, що моя «Гуцульська токата» зазвучала на цьому славному інструменті... Окремий привіт

³⁴ Лист А. Кос-Анатольського до Р. Савицького-мол. від 12 вересня 1982 року. *Родинний архів Романа Савицького-мол.* Кренфорд (США). Рукопис.

³⁵ Лист А. Кос-Анатольського до Р. Савицького-мол. від 10 серпня 1982 року. *Родинний архів Романа Савицького-мол.* Кренфорд (США). Рукопис.

³⁶ Асоціація педагогів-музикантів штату Нью Джерзі (США) була заснована в 1927 році.

³⁷ Там само.

і подяка піаністці Т. Богданській за її старання в справі популяризації нашої музики!»³⁸. Як зауважив у монографічному виданні В. Клини: «композитор першим в українській фортепіанній літературі створив токату, повністю побудовану на техніці *martellato*... Анатолій Кос-Анатольський «Гуцульською токатою» збагатив жанр барвистістю гуцульського ладу»³⁹. А дослідник Т. Дубровний слушно наголосив, що «фактурною моделлю для п'єси стала гра на цимбалах»⁴⁰. В Україні першовиконавцем твору став відомий піаніст Олег Криштальський.

Важливо при виконанні твору, як і подібних моторних композицій А. Кос-Анатольського не зловживати надто швидкими темпами, щоб не втратити мелодійності, випуклості фразування, щоб встигати виявляти гармонічні барви і фактурні підголоски для якнайглибшого розкриття сутності кожного твору.

Жанр скерцо, який сформувався в епоху класицизму, початково був пов'язаний з виразом гумору, жарту, гри, хоч у Л. Бетговена уже чітко намітилась тенденція до драматизації жанру. У творчості Ф. Шопена скерцо стало довершеним самостійним твором з розвитком різних художніх образів. Як зазначав В. Клини, в українській фортепіанній музиці «шопенівська традиція була продовжена в «Героїчному скерцо» ор. 25 М. Лисенка»⁴¹. Лінію розвитку скерцо як втілення швидкоплинного жарту серед українських композиторів продовжили М. Завадський, Я. Степовий, С. Людкевич, І. Вимер, Ю. Рожавська та ін.

«Скерцо» сі-мінор (*Allegro vivo*) А. Кос-Анатольського було створене в 1959 році й опубліковане у київському видавництві «Мистецтво» 1965 року⁴². Цей твір ввібрав водночас як риси веселості, грайливості й оптимізму, так і багатоплановості в тематичному розвитку і драматичну конфліктність.

Світла образність першої частини і репризи, викликає асоціації з картинами безтурботного жартівливого легкого настрою. Відривистість звучання, часте застосування мелізмів і ладові особливості додають фольклорного звучання, прозорість фактури, контрастна динаміка, блискучі короткі пасажні лінії в партіях обох рук втілюють добрий гумор розділів. Музика середнього розділу (*Moderato espressivo*) будується на відмінному музичному матеріалі. Жорсткі витримані співзвуччя (переважно зменшені септакорди), лавини альтерованих ліній і спів-

³⁸ Лист А. Кос-Анатольського до Р. Савицького-мол. від 12 вересня 1982 року. *Родинний архів Романа Савицького-мол.* Кренфорд (США). Рукопис.

³⁹ Клини В. Українська радянська фортепіанна музика. К.: Музична Україна, 1980. С. 97.

⁴⁰ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 95.

⁴¹ Клини В. Українська радянська фортепіанна музика. К.: Музична Україна, 1980. С. 81.

⁴² Кос-Анатольський А. Скерцо для фортепіано. К.: Мистецтво, 1965. 8 с.

звуч додають похмурості звучання. Особливо барвисто звучать співставлення регістрів, які приводять до кульмінації частини і всього твору з насиченим звучанням октавно-акордової фактури, нагнітанням звучності до *fff*. Реприза повторює образність першої частини, а коротка чотиритактова кода утверджує бравурний характер твору.

У 1969 році композитор створив фортепіанну Сюїту «Сині гори», до якої увійшли чотири п'єси – «Сині гори» (від неї отримала назву вся сюїта, з яскравою темою карпатського забарвлення, яка з'являється й у кінці сюїти, творячи змістову цілісність циклу), «Полонина» (колеритна замальовка з імітаціями звучання трембіти і сопілки, гуцульською ладовістю, коломийковою метроритмікою), «Місячне плесо» (картинна п'єса в жанрі баркароли⁴³), «Весняний шум» (яскравий віртуозний фінал). Вперше вона вийшла друком у 1971 році⁴⁴. Як зазначає у дослідженні Т. Дубровний, «... сюїта «Сині гори» є зразком картинно-зображального циклу, з виразним імпресіоністичним акцентом»⁴⁵.

«Осінній вальс «Зів'ялі троянди» репрезентує, разом з вальсом «Сніжина», жанрову танцювальну лінію у фортепіанній творчості композитора. Написаний цей ліричний твір у 1954 році, й до сьогодні, як і багато інших п'єс, залишався в рукописах. А. Кос-Анатольському в цій мелодійній, настроєво-чутливій мініатюрі «вдалося створити об'ємну музичну метафору поетичного тексту, доданого, зокрема, до вальсу «Зів'ялі троянди»⁴⁶, який також публікуємо в цьому виданні для повноти сприйняття й інтерпретації твору з вальсовою вишуканою виразною мелодією і тужливими спогадами про давні почуття:

Ми на московському вокзалі
Немов чогось не досказали,
І вже кружляють поле, ліс
Під монотонний стук коліс.
Летять зі мною в сірі далі
Не висказані смутки, жалі
Так, як колись, колись!

⁴³ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 131.

⁴⁴ Кос-Анатольський А. Сюїта для фортепіано. К., 1971. 20 с.

⁴⁵ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 129.

⁴⁶ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 91.

Чому мені так в душу вріс
Той монотонний стук коліс?
Тому, що в цій одній розлуці
Збудились спогади болючі
Усіх вокзалів, всіх розлук.
І стиски всіх коханих рук
Мені до серця знов доніс
Цей монотонний стук коліс.
Ми на московському вокзалі
Багато ще не досказали.
Чи те, чого не сказано,
Ми ще колись доскажемо?⁴⁷

Танго як танець і жанр музики став доволі популярним у музичній культурі Галичини у першій половині ХХ ст. Насамперед до жанру танго зверталися у своїй творчості Я. Барнич, В. Безкоровайний, Б. Весоловський (якого називають «королем українського танго та фокстроту»), А. Кос-Анатольський, Є. Козак, В. Стон-Балтарович, С. Гумінілович, згодом М. Скорик, В. Камінський. «Розважальна вокальна музика займає значне місце в творчості Анатолія Кос-Анатольського. Автор створив чимало пісень в ритмах таких танців, як танго, вальс, фокстрот, фокс-марш, фокс-полька, румба, чарльстон та твіст, і більшість цих творів набула широкої популярності серед фахівців та amatorів розважального жанру»⁴⁸, зауважив В. Конончук. У 1930-их рр. студенти Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові утворили найвідоміший музичний колектив. До складу першого українського джазового ансамблю «Ябцьо-джаз» входили Леонід Яблонський (засновник гурту, скрипка, від його прізвища й отримав свою назву гурт), А. Кос-Анатольський (фортепіано), Степан Гумінілович (співак), Ірена Ярошевич (вокал), Богдан Весоловський (композиція, акордеон). У 1942-1943-их рр., під художньою орудою А. Кос-Анатольського (автор пісень-шлягерів для вистав⁴⁹) успішно працював Театр малих форм «Веселий Львів». І в подальші роки композитор писав розважальні твори різних жанрів, які залишаються популярними й до сьогодні як в Україні, так і за кордоном. А. Кос-Анатольський напи-

⁴⁷ Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 97.

⁴⁸ Конончук В. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Львівська держ. музична академія ім. М. В. Лисенка. Л., 2006. 198 с. URL: <http://dissertation.com.ua/node/668451>

⁴⁹ Карась Г. Невідомий твір Кос-Анатольського. *Українська музика*. 2013. Ч. 4 (10). С. 140.

сав понад двадцять танго-солоспівів, серед яких часто звучать «Танго кохання», «Карпатське танго», «Зоряна ніч» та багато ін.

Фортепіанній мініатюрі «*Танго*» А. Кос-Анатольського притаманний помірний темп, дводольний розмір. Побудований твір на співставленні однойменного мінору і мажору і (d-D) і на двох темах: перша звучить у мінорі й доволі рясно прикрашена форшлагами і мордентами; друга – в мажорі й проводиться в октавно-акордовому викладі. Композитор надає провідну роль чудовій мелодичній лінії твору. В залежності від її розвитку характерний ритм то превалює, то відходить на другий план, віддаючи перевагу прекрасній музичній темі.

Солоспів А. Кос-Анатольського на вірші І. Франка «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», написаний у 1956 році, став знаменитим у всьому світі. Така популярність спонукала композитора до створення двох інструментальних фантазій для скрипки й фортепіано, а також арфи соло (1973). Було здійснено автором ще й переклад твору для струнного ансамблю⁵⁰.

Відома піаністка, професор Марія Крушельницька, готуючись до концерту невідомих творів А. Кос-Анатольського у 2000 році вперше пристосувала арфову версію фантазії для виконання на фортепіано. А згодом *Фантазія на тему пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня»* була записана до компакт-диску «Невідомий Кос-Анатольський у виконанні Марії Крушельницької та Богдана Козака».

Характеризується твір концертністю й імпровізаційністю, яка відчутна вже у двотактовому вступі, який одразу приводить до викладу романсової теми, що лежить в основі фантазії. Наступні дві варіації – це яскраві віртуозні побудови, перша з яких нагадує гру на арфі, де верхня лінія безперервного потоку пасажів виводить тему твору. В другому епізоді тема фрагментарно проводиться в оздобленні насиченої акордової фактури, а довгі за тривалістю співзвуччя заповнюються арпеджованими пасажами. Кожній варіації властива кульмінаційна вершина, проте кульмінацією цілої фантазії стає все ж другий епізод. Повнозвучна акордова чотиритактова кода завершує твір на доволі раптовому затиханні тонічних (f-moll) співзвуч.

Фортепіанна спадщина Анатолія Кос-Анатольського, хоч не така об'ємна за кількістю творів як камерно-вокальна, з притаманними їй лірикою, романтичною піднесеністю і наснагою, тонкою мелодикою, багатством засобів музичного письма, органічно пов'язаного з опорою на фольклор, динамічним,

⁵⁰ Ніколаєва Л. Солоспіви Анатолія Кос-Анатольського як феномен української камерно-вокальної музики. *Студії мистецтвознавчі*. 2010. № 1. С. 34.

ритмічним, артикуляційним і агогічним різнобарв'ям, програмністю і зображальністю музики, які тісно переплітаються з чуттєвістю, переживаннями і глибоким образним світом творів, стала великим набутком української музичної культури й користується великою популярністю. Пишучи про фортепіанну творчість композитора, мистецтвознавець, професор Н. Кашкадамова зазначила, що: «Засобом вираження переживань слугує здебільшого мелодійне інтонування... Кос-Анатольський був обдарованим методистом і композитором передусім романсовим»⁵¹.

«Багатомірність музики Анатолія Кос-Анатольського, що відкрилася при зміні кута зору (зумовленій об'єктивною зміною естетичних координат), побутування цієї музики сьогодні, її висока музична «інформаційність», наснаженість (зумовлена глибинною закоріненістю в національну та європейську музичні традиції) пояснюють ефект тривкої популярності музики композитора»⁵².

Примітно те, що збірка фортепіанних творів А. Кос-Анатольського публікується саме в Дрогобичі, у Франковому університеті, де у 1960-70-их роках митець неодноразово працював як голова державної екзаменаційної комісії під час іспитів випускників музично-педагогічного факультету (сьогодні Інституту музичного мистецтва). Митець добре розумів, що для факультету з опорною кафедрою (теорії, історії музики та гри на музичних інструментах) для споріднених підрозділів педвузів України, яка нарощувала свій науковий, методичний і виконавсько-концертний потенціал, необхідним був новий концертний рояль. Як депутат Верховної Ради Союзу (будучи безпартійним!) А. Кос-Анатольський, користуючись великим авторитетом, завжди займався конкретними справами і допомогою. Так сталося й цього разу, коли завдяки старанням композитора Дрогобицький педагогічний інститут (від 1998 року університет) імені Івана Франка отримав концертний інструмент – фортепіано «Estonia», який вже понад п'ятдесят років супроводжує вихованців інституту на шляху до здобуття піаністичної майстерності, а також є незамінним у різноманітних концертних програмах, творчих зустрічах, авторських вечорах видатних представників світового і українського музичного мистецтва, які відбуваються в університеті.

⁵¹ Кашкадамова Н. Стильові особливості виконання у фортепіанних творах Левка Ревуцького, Станіслава Людкевича та Анатолія Кос-Анатольського (на прикладі інтерпретацій Марії Крушельницької). Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. 2015. Вип. 15. С. 159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_23

⁵² Дубровний Т. Фортепіанна творчість Анатолія Кос-Анатольського в проекції стилю доби: Монографія. Львів: НТШ, 2007. С. 166.

Нове видання фортепіанних творів А. Кос-Анатольського побачило світ завдяки ідеї дружини композитора пані Надії Кос, яка самовіддано оберігаючи і пропагуючи скарби авторського архіву митця, люб'язно надала нотні матеріали, адже до збірки ввійшли як вже друковані у 1950-60-их роках твори, так і ті, які хоч і перебували в рукописному вигляді, все ж здобули велику популярність і яскраве концертне життя. Впевнені, що ці високохудожні композиції й далі звучатимуть і слугуватимуть вихованню нових поколінь талановитих музикантів.

*Олександра Німилович,
доцент Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка,
член Національної спілки композиторів України*

Прелюди

Прелюд № 1

Анатолій Кос-Анатольський

Allegro agitato

First system of musical notation (measures 1-4). The key signature is one flat (B-flat). The time signature is 6/8. The music is written for piano (p) and features a crescendo (cresc.) marking. The notation includes treble and bass staves with various chords and melodic lines.

Second system of musical notation (measures 5-8). The key signature is one flat (B-flat). The music is written for piano (p) and features a forte (f) marking. The notation includes treble and bass staves with various chords and melodic lines.

Third system of musical notation (measures 9-12). The key signature is one flat (B-flat). The music is written for piano (p) and features a first ending (1.) marking. The notation includes treble and bass staves with various chords and melodic lines.

Fourth system of musical notation (measures 13-16). The key signature is one flat (B-flat). The music is written for piano (p) and features a second ending (2.) marking. The notation includes treble and bass staves with various chords and melodic lines.

17

Measures 17-20. Treble staff: Chords with accents (>) on measures 18 and 19. Bass staff: Eighth notes.

21

Measures 21-24. Treble staff: Chords with a crescendo hairpin starting in measure 22. Bass staff: Eighth notes.

25

Measures 25-28. Treble staff: Chords marked *8va*. Bass staff: Eighth notes. Measure 26 has *ff* marking.

29

Measures 29-33. Treble staff: Chords with accents (>) on measures 30, 31, and 32. Bass staff: Eighth notes.

34

stringendo e cresc. molto

Measures 34-37. Treble staff: Chords with accents (>) on measures 34, 35, and 36. Chord in measure 36 is marked *8va*. Bass staff: Eighth notes. Measure 36 has *sf* marking. Measure 37 has a final chord.

Прелюд № 2

Анатолій Кос-Анатольський

Grave, sostenuto

1

f

4

7

f

10

rall.

Agitato

13

p

cresc.

8vb

16

19

rit.

dim.

a tempo

p

8vb

22

sub. p

8vb

25

string.

28

8va

Pesante e rubato

molto cresc.

ff

31

8va

rubato

f

34

dim.

p

pp

Red. ✱

Прелюд № 3

Анатолій Кос-Анатольський

Sostenuto e pesante

The musical score is written for piano in common time (C). It consists of four systems of two staves each. The first system begins with a piano (*p*) dynamic. The second system features a triplet of eighth notes in the right hand. The third system includes an *8va* marking and a piano (*p*) dynamic. The fourth system continues the piece. The key signature has two sharps (F# and C#).

9

Measures 9-10. Treble and bass staves. Measure 10 features a fermata over the final chord.

11

Measures 11-12. Treble and bass staves. Measure 12 features a fermata over the final chord.

13

Measures 13-14. Treble and bass staves. Measure 14 features a fermata over the final chord.

15

mf *cresc.* 8va

Measures 15-16. Treble and bass staves. Measure 16 features a fermata over the final chord. Dynamics include *mf* and *cresc.* An 8va marking is present at the end of measure 16.

17 *8va*

ff

19

21

p

23 *8va*

p

Прелюд № 4

Allegro

Анатолій Кос-Анатольський

p

3

5

7

9

11

System 11: Treble clef has a half note G4 with a flat, tied to a half note G4 in the next measure. Bass clef has a continuous eighth-note arpeggiated pattern.

13

p

System 13: Treble clef has a half note G4 with a flat, tied to a half note G4 in the next measure. Bass clef has a continuous eighth-note arpeggiated pattern.

15

System 15: Treble clef has a half note G4 with a flat, tied to a half note G4 in the next measure. Bass clef has a continuous eighth-note arpeggiated pattern.

17

string.

8va

System 17: Treble clef has a half note G4 with a flat, tied to a half note G4 in the next measure. Bass clef has a continuous eighth-note arpeggiated pattern.

19

sp

8va

System 19: Treble clef has a half note G4 with a flat, tied to a half note G4 in the next measure. Bass clef has a continuous eighth-note arpeggiated pattern.

8va

20

f

22

24

26

perdendosi

p

Moderato mosso

Прелюд № 5 Анатолий Кос-Анатольский

The musical score is written for piano in B-flat major (two flats) and 3/4 time. It consists of 11 measures. The tempo is marked 'Moderato mosso'. The score includes various musical notations such as triplets, sextuplets, and octaves, as well as dynamic markings like *p*, *sf*, and *cresc.*. The piece begins with a piano introduction, followed by a series of chords and melodic lines. Measures 4-6 feature a triplet pattern in the right hand and a sextuplet in the left hand. Measures 7-8 show a crescendo leading to a series of chords. Measures 9-10 feature a sextuplet pattern in the right hand and a sextuplet in the left hand. The piece concludes with a piano introduction in measure 11.

13

p

15

18

cresc.

m. d.

20

22

f

3

3

3

3

23

f

3

3

3

3

6

6

24

f

3

3

3

3

8vb

8va

p

3

3

27

f

3

3

3

3

8vb

8vb

morendo

30

pp

8vb

Red.

Прелюд № 6

Пам'яті моєї дружини Софії

Анатолій Кос-Анатольський

Grave sostenuto

4

6

8

10

p

pp

p

pp

12

f *mp* *p*

8vb

14

f *p* *p cresc.*

8vb 8va

16

cresc. e stringendo

8va

18

sf

8va

20

Pesante

f

8vb

22

8vb

8vb

24

ff

8va

26

8va

ff

3

3

3

Red.

rubato dramtico

28

f

f

mp

8va

31

mp

mp

p

ppp

8va

ten.

ten.

p

ppp

Red.

Прелюд № 7

Присвята Оксані Кузьмович

Allegro vivo

Анатолій Кос-Анатольський

The musical score is written for piano and consists of five systems of staves. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/4. The piece begins with a forte (*f*) dynamic. The first system (measures 1-5) features a series of chords and a melodic line in the right hand. The second system (measures 6-9) includes a piano (*p*) dynamic and a melodic line in the right hand. The third system (measures 10-13) features a melodic line in the right hand and a piano (*p*) dynamic. The fourth system (measures 14-16) includes an octave marking (*8va*) and a melodic line in the right hand. The fifth system (measures 17-20) features a melodic line in the right hand and a piano (*p*) dynamic.

21

p

25

28

31

ff

8va

35

3

3

allargando molto

39

mf *f marcato*

43

47

f *rubato*

51

54

perdendosi *p*

Red.

Прелюд № 8

Анатолий Кос-Анатолевский

Rubato

Vivo

The musical score for "Прелюд № 8" by Анатолий Кос-Анатолевский is written for piano. It begins with a **Rubato** tempo marking and a **f** (forte) dynamic. The first three measures are in the **Rubato** section, featuring a slow, expressive melody with a **p** (piano) dynamic. The fourth measure marks the beginning of the **Vivo** section, which is characterized by a more rhythmic, triplet-based melody. The **Vivo** section continues through measures 5-10, with a **p** (piano) dynamic. The score includes various musical notations such as treble and bass staves, clefs, key signatures, time signatures, dynamics, and articulation marks. The piece concludes with a **poco rit.** (poco ritardando) marking and a **a tempo** marking.

12

Measures 12-13. Treble clef: triplet eighth notes. Bass clef: quarter notes. A crescendo hairpin is in measure 13.

14

Measures 14-15. Treble clef: triplet eighth notes. Bass clef: quarter notes. A triplet eighth note appears in measure 15.

16

poco allarg.

a tempo

Measures 16-17. Measure 16 has a 'poco allarg.' marking. Measure 17 has an 'a tempo' marking. Treble clef: triplet eighth notes. Bass clef: quarter notes.

18

Measures 18-19. Treble clef: triplet eighth notes. Bass clef: quarter notes.

20

f

Measures 20-21. Measure 20 has a 'f' marking. Treble clef: triplet eighth notes. Bass clef: quarter notes.

22 *8va*

Measures 22-23. The right hand features a series of triplet chords, with the first measure marked *8va*. The left hand plays a steady eighth-note accompaniment.

24 *ff*

Measures 24-25. The right hand continues with triplet chords. The left hand has a more active accompaniment, including a sixteenth-note run in measure 25. The dynamic *ff* is marked in measure 25.

26

Measures 26-27. The right hand continues with triplet chords. The left hand accompaniment consists of eighth notes and chords.

28 *sfz*

Measures 28-29. The right hand continues with triplet chords. The left hand accompaniment includes a sixteenth-note run in measure 29. The dynamic *sfz* is marked in measure 29.

30 *sfz*

Measures 30-31. The right hand continues with triplet chords. The left hand accompaniment includes a sixteenth-note run in measure 31. The dynamic *sfz* is marked in measure 31.

32 *8va*

34

36

38

40 *8va*

Прелюд № 9
Присвята Марусі Шушкевич
(Марії Крушельницькій)

Анатолій Кос-Анатольський

Agitato

mf

3

5

8va

7

poco rit.

a tempo

p

Measures 9 and 10. Treble staff: Measure 9 has a half note G4, quarter note A4, quarter note B4, and half note C5. Measure 10 has a half note B4, quarter note A4, quarter note G4, and half note F#4. Bass staff: Measure 9 has a half note G3, quarter note A3, quarter note B3, and half note C4. Measure 10 has a half note B3, quarter note A3, quarter note G3, and half note F#3. Dynamics: *p*.

Measures 11 and 12. Treble staff: Measure 11 has a half note G4, quarter note A4, quarter note B4, and half note C5. Measure 12 has a half note B4, quarter note A4, quarter note G4, and half note F#4. Bass staff: Measure 11 has a half note G3, quarter note A3, quarter note B3, and half note C4. Measure 12 has a half note B3, quarter note A3, quarter note G3, and half note F#3. Dynamics: *p*.

poco allarg.

Measures 13 and 14. Treble staff: Measure 13 has a half note G4, quarter note A4, quarter note B4, and half note C5. Measure 14 has a half note B4, quarter note A4, quarter note G4, and half note F#4. Bass staff: Measure 13 has a half note G3, quarter note A3, quarter note B3, and half note C4. Measure 14 has a half note B3, quarter note A3, quarter note G3, and half note F#3. Dynamics: *p*.

a tempo

f

Measures 15 and 16. Treble staff: Measure 15 has a half note G4, quarter note A4, quarter note B4, and half note C5. Measure 16 has a half note B4, quarter note A4, quarter note G4, and half note F#4. Bass staff: Measure 15 has a half note G3, quarter note A3, quarter note B3, and half note C4. Measure 16 has a half note B3, quarter note A3, quarter note G3, and half note F#3. Dynamics: *f*.

17 **string.**

19

21

25 **rall.** **f** **risoluto**

Прелюд № 10

Анатолій Кос-Анатольський

Andante cantabile

The musical score for "Прелюд № 10" by Anatolii Kos-Anatolskyi is written for piano. It begins with a piano (*p*) introduction in G major, 3/4 time. The first system (measures 1-4) features a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand. The second system (measures 5-7) includes a crescendo (*cresc.*) and triplet figures in both hands. The third system (measures 8-10) is marked *f* (forte) and continues the triplet patterns. The fourth system (measures 11-12) is marked *rall.* (rallentando) and *p* (piano), featuring a melodic phrase in the right hand and a bass line. The piece concludes with a final chord in 12/8 time.

stringendo e crescendo

Measures 17-19 of a piano piece. The key signature is one sharp (F#). Measure 17 is in 12/8 time. Measures 18 and 19 are in common time (C). The music features rapid sixteenth-note passages in both hands, with some notes marked with 'x' for grace notes. The tempo and dynamics are indicated as 'stringendo e crescendo'.

Measures 20-21 of a piano piece. Measure 20 is in common time (C). Measure 21 is in 3/4 time. The music includes triplets and a sextuplet in the right hand, and a triplet in the left hand. An 8va (octave up) marking is present above measure 20. The tempo and dynamics are indicated as 'stringendo e crescendo'.

marcato

Measures 22-23 of a piano piece. Measure 22 is in common time (C). Measure 23 is in 3/4 time. The music features a forte (ff) dynamic and includes triplets and a sextuplet in the right hand, and a triplet in the left hand. The tempo and dynamics are indicated as 'marcato'.

Measures 24-25 of a piano piece. Measure 24 is in 3/4 time. Measure 25 is in common time (C). The music includes a triplet in the right hand and a triplet in the left hand. The tempo and dynamics are indicated as 'risoluto'.

Meno mosso

rall.

Measures 26-28 of a piano piece. Measure 26 is in common time (C). Measure 27 is in 8/8 time. Measure 28 is in common time (C). The music includes a piano (p) dynamic in measure 26 and a pianissimo (ppp) dynamic in measure 28. The tempo and dynamics are indicated as 'Meno mosso' and 'rall.'.

Прелюд № 11

Анатолій Кос-Анатольський

Allegretto grazioso

(guasi una humoresca)

The musical score is written for piano and treble clef. It consists of four systems of music. The first system shows the beginning of the piece with a treble staff featuring a series of chords and a bass staff with a continuous eighth-note accompaniment. The second system continues the piece, with the treble staff showing a triplet of chords and the bass staff continuing the accompaniment. The third system features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a more active accompaniment. The fourth system concludes the piece with a treble staff featuring a series of chords and a bass staff with a final accompaniment. Dynamics include *p* (piano) and *m. s.* (mezzo-forte). Articulation includes accents and slurs. Fingering is indicated by numbers 3, 5, and 7. The tempo is **Allegretto grazioso** and the mood is *(guasi una humoresca)*.

9

p cresc.

11

cresc. sempre cresc. e poco allargando

13

a tempo

f

8va

15

dim.

poco rit.

Ad. *

Прелюд № 12

Анатолій Кос-Анатольський

Mosso rubato, espressivo

The musical score is written for piano and consists of four systems of music, each with a treble and bass staff joined by a brace. The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 3/4.

- System 1:** Measures 1-5. The treble staff features a melodic line with slurs and ties. The bass staff has a rhythmic accompaniment. A dynamic marking *mp* is present in the first measure.
- System 2:** Measures 6-9. The tempo marking *poco rit.* appears above the treble staff. The melodic line continues with more complex intervals.
- System 3:** Measures 10-13. The tempo marking *a tempo* appears above the treble staff. The music features a series of sixteenth-note runs in the treble staff.
- System 4:** Measures 14-17. The tempo marking *cresc.* appears below the bass staff. The piece concludes with a final measure containing a fermata and a hairpin crescendo/decrescendo symbol.

marcato

18

f

m.d.

m.g.

dim.

dim. e rall.

22

p

Poco agitato

26

p

p

8vb

30

cresc.

34

f

molto cresc.

3

3

8va

38

gliss.

ff

8va

8va

42

gliss.

dim.

rall.

Meno

46

mp

mf

8va

50

sfz

p

pp

ppp *morendo*

red.

Пам'яті Ф. Шопена

Прелюд № 13

"Желязова Воля"

Анатолій Кос-Анатольський

Tristamente, molto sostenuto

The musical score is written for piano and consists of 13 measures. It is in 3/4 time and B-flat major. The tempo and mood are marked "Tristamente, molto sostenuto". The dynamics are marked "p" (piano). The score is arranged by Anatolii Kos-Anatolskyi in memory of Frédéric Chopin.

The score is divided into four systems, each with a measure number at the beginning:

- System 1 (Measures 1-4): The right hand plays a series of chords and eighth notes, while the left hand plays a simple bass line. A piano (*p*) dynamic marking is present.
- System 2 (Measures 5-8): The right hand continues with chords, and the left hand introduces a more active bass line with eighth notes. A crescendo hairpin is used.
- System 3 (Measures 9-12): The right hand features more complex chordal textures, and the left hand continues with a steady bass line. Crescendo hairpins are used.
- System 4 (Measures 13): The final measure shows a resolution of the chords in both hands.

16

cresc.

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in two systems. The first system (measures 1-4) features a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth and sixteenth notes. The second system (measures 5-8) continues the melody and accompaniment. A dynamic marking of *f* (forte) is placed above the fifth measure. The score concludes with a final cadence in the eighth measure.

22

ff

25

8vb

8vb

8vb

8vb

27

3

8va

8va

29

dim.

8vb

31

8vb

33

8vb

8vb

8vb

36

morendo

8vb

8vb

39

pp

ced.

8vb

✿

Гомін Верховини

Анатолій Кос-Анатольський

Allegro

5

p

mf *leggiero*

9

p

13

mf

17

8va

f

sf

21

p *f*

25

f *dim.*

29

p poco allargando

34

f a tempo 8va

38

mf poco rall. 8va

42 **Moderato**

p

46

50

53

55

12

11

57

8va

dim.

pp

60

p

63

p

p

3

66

9

68

71 **Tempo I**

rall. e dim. *p* *pp*

75

79

mf

83

rit. *a tempo*

87

f

91

95

100

poco allarg.

f

105

p *a tempo*

gliss. 8va

f

110

gliss. 8va

Piu mosso

p

115

119

124

accel.

129

f *ff* *sf* *mf*

3

134

8va

sf *sf* *ff*

3

Ноктюрн

Анатолій Кос-Анатоольський

Andantino mosso

The musical score is written for piano in 6/8 time, featuring a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked 'Andantino mosso'. The score is divided into five systems, each with a measure number at the beginning of the first staff.

- System 1:** Measures 1-4. The right hand has whole rests, while the left hand plays a melody of eighth notes. Dynamics include *p* (piano).
- System 2:** Measures 5-7. The right hand plays a melody with triplets and eighth notes. The left hand continues with eighth notes. Dynamics include *p* (piano).
- System 3:** Measures 8-10. The right hand features a triplet of eighth notes. The left hand plays a steady eighth-note accompaniment.
- System 4:** Measures 11-13. The right hand has a more complex melodic line with triplets. The left hand continues with eighth notes.
- System 5:** Measures 14-16. The right hand plays a series of chords, some with grace notes. The left hand continues with eighth notes. Dynamics include *mf* (mezzo-forte).

17

3

8va

3 3 3 3

19

23

Piu mosso

mf

8va

26

29

8va

32

35

8va

38

41

8va

43

46

cresc.

49

8va

8va

51

53

rit.

rit.

56

Tempo I

p

3

59

3

3

62

3

3

65

cresc.

68

f

71

8va

73

ff rubato

75

f

77

p

80

mf

83

p

Сніжина

Присвята Дзвениславі Левицькій

Анатолій Кос-Анатольський

Valse vivo
Introduction

First system of musical notation (measures 1-5) in 3/4 time. The piece is in D major. The right hand features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. Dynamics include *p* (piano) and *cresc.* (crescendo).

Second system of musical notation (measures 6-8). Measure 6 begins with a treble clef and a key signature change to D major. The right hand has a more active melody with eighth notes and slurs. The left hand continues with a steady accompaniment.

Third system of musical notation (measures 9-12). Measure 9 starts with a treble clef and a key signature change to D minor. Dynamics include *f* (forte) and *sfz* (sforzando). The right hand has a melodic line, and the left hand features a long, sustained chord in the final measure. The system ends with the instruction *dim. e rit.* (diminuendo e ritardando).

Fourth system of musical notation (measures 13-16), labeled 'Valse vivo'. Measure 13 begins with a treble clef and a key signature change to D major. The right hand has a lively melody with eighth notes and slurs. The left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The dynamic is *mf* (mezzo-forte).

18 **poco rit.**

22 *sub. p*

26 **poco allarg.**

30 **a tempo** **dim. e rit.** **rall.**

35 **Poco meno mosso, espressivo**

40

44

48

8va

dim. e rall.

p

53

58

Piu tranquillo

p

63 string.

68

p

rall.

72

73

rit. a tempo

p

78

83

string.

p

cresc.

87

8va

91

f *animato*

95

99

103

dim.

m.d.

m.d.

108

rit. **Tempo I**
Allegro vivo

p

112

116

poco rit. a tempo

p

120

124

cresc. poco allarg. *f*

a tempo

128

rall.

dim.

Poco meno mosso, espressivo

132

rit.

p

p

136

140

cresc.

144

8va

string.

3

148

8va

151

8va

154

sempre cresc.

8va

157

8va

rubato

ff

3

160

allarg.

3

162 **Vivo**

168

174 *8va*

179

184 *8va*

Львів, 1-8 січня 1955 р.

Гуцульська токати

Анатолій Кос-Анатольський

Allegro mosso

The musical score is written for piano in 2/4 time. It begins with a piano introduction marked *mp* (mezzo-piano) and *p* (piano). The introduction consists of a series of chords and arpeggiated figures. The main section of the piece is marked *p* and features a series of chords and arpeggiated figures. The score is divided into five systems, with measures 5, 9, 13, and 17 marked at the beginning of their respective systems. The piece concludes with a final chord.

5

9

13

17 *cresc.*

21 *brillante* *dim.*

25 *poco rit.* *p*

29 *a tempo* *mp*

33

37

41

44

cresc.

47

8va

50

f

poco marcato

53

56 8va

59 *ff*

62

65 *mp* *cresc.*

68

71 **poco allargando** **a tempo**

74

77 **piu mosso**

80 **cresc.**

83 **8va** **sf** **ff** **3** **8vb**

Скерцо

Анатолій Кос-Анатольський

Allegro vivo

p

3

5

7

9

p

8va

8va

11

f

13

brillante

15

p

17

3 3 3

8va

19

21 *dim.*

23 *p*

25 *f*

27 *brillante*

29 *rall.* *Moderato espressivo* *p*

31 *tr* *8vb*

33 *tr* *8vb*

35 *tr*

37 *tr*

39 *f* *mf*

41

8va

43

f

45

8va

ff

47

8va

fff

ff

49 *molto dim.*

52 **Tempo I (Allegro vivo)** *p*

54

56

58 *8va*

60 *f* 8va

62 *mf*

64 *p* string. *f* *p*

67 *f* *p*

69 *f* *sf* *sf* *sf* 8va

Сюїта

I. Сині гори

Анатолій Кос-Анатольський

Andante

1 *p*

4 *Piu mosso* *p*

7 *tr* *p*

Andante

11 *mf*

The musical score is written for piano and is in D major (two sharps) and 4/4 time. It is divided into four systems of music. The first system (measures 1-3) is marked 'Andante' and 'p'. The second system (measures 4-6) is marked 'Piu mosso' and 'p'. The third system (measures 7-10) continues the 'Piu mosso' tempo. The fourth system (measures 11-14) returns to 'Andante' and 'mf'. The score includes various musical notations such as chords, triplets, trills, and dynamic markings.

15 **Piu mosso**

mp

cresc.

tr

18

tr

20 **Moderato**

p

23

pp

27 **poco rit.** **cantabile, piu animato**

30

32

f

34

sp string. e cresc.

36

38

sp

cresc.

40

42

44

46

Moderato marcato

48

50

f

52

f

54

f

56

Maestoso

ff

58

ff

II. Полонина

Moderato rubato

1

mf (Трембіта)

Piu mosso

6

f (Сопілка)

dim.

Allegretto

12

rall.

p

p

poco a poco accel.

18

24

30

mf

36

f

42

f

48

f

54

Piu mosso

Piu mosso

60 *allarg.* *molto cresc.* *ff*

66 **Moderato marcato** *ff*

69 *sf*

72 **Presto** *f* *sf* *8va.*

76 *string. e cresc.* *sf*

III. Місячне плесо

Andantino tranquillo

The musical score is written for piano in 6/8 time, marked 'Andantino tranquillo'. It consists of five systems of staves, each with a treble and bass clef. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

- System 1 (Measures 1-4):** Features a series of chords in the right hand, with a *p* (piano) dynamic and a crescendo hairpin. The left hand has whole rests. The tempo marking 'poco rit.' (poco ritardando) appears above the staff.
- System 2 (Measures 5-8):** The tempo changes to 'a tempo'. The right hand has a melodic line starting with a grace note, and the left hand has a bass line. The dynamic is *p*.
- System 3 (Measures 9-12):** Continues the melodic and bass lines from the previous system.
- System 4 (Measures 13-16):** The right hand has a more complex melodic line with some accidentals. The left hand continues the bass line. A *cresc.* (crescendo) marking is present.
- System 5 (Measures 17-20):** The right hand has a series of chords, and the left hand continues the bass line.

21 *rall.*
dim.

25 *perdendosi*
p

29 **Piu mosso**
p

32

35 *p*

38

41

string. e cresc.

44

f *rubato*

47

50

rall.

rubato

53 *perdendosi*

56 **Tempo I** *p una corda*

60

63 *rall.* **a tempo**

66 *perdendosi e allargando* *ppp*

IV. Весняний шум

Vivo

The musical score is for a piece titled "IV. Весняний шум" (Spring Noise), marked "Vivo" and "mp". It is written in 2/4 time and consists of five systems of music, each with a treble and bass staff. The key signature has one flat (B-flat). The first system (measures 1-4) features a treble staff with eighth-note patterns and a bass staff with whole notes. The second system (measures 5-8) continues the treble staff's eighth-note patterns, with the bass staff adding eighth-note accompaniment. The third system (measures 9-12) shows the treble staff with eighth-note patterns and the bass staff with eighth-note accompaniment, including some slurs and accents. The fourth system (measures 13-16) continues the treble staff's eighth-note patterns, with the bass staff adding eighth-note accompaniment, including some slurs and accents. The fifth system (measures 17-20) shows the treble staff with eighth-note patterns and the bass staff with eighth-note accompaniment, including some slurs and accents.

21

25

29

mp

33

f

p

37

p

40 *poco rit.* *a tempo*

p

43 *poco rit.* *a tempo*

46

49 *sub. p molto cresc.*

52 *poco allarg.* *a tempo*

f

55

System 1, measures 55-58. Treble and bass staves with eighth-note patterns and slurs.

59

System 2, measures 59-62. Treble and bass staves with eighth-note patterns and slurs.

63

accelerando e cresc.

ff

System 3, measures 63-66. Treble and bass staves with eighth-note patterns and slurs. Measure 64 has a double bar line and a key signature change to D major.

67

System 4, measures 67-70. Treble and bass staves with eighth-note patterns and slurs. Key signature is D major.

71

fff

8vb

System 5, measures 71-74. Treble and bass staves with eighth-note patterns and slurs. Measure 71 has a key signature change to D major. Measure 74 has an 8vb marking.

Танго

Анатолій Кос-Анатольський

Tempo di Tango

f

p

poco rit. *a tempo*

p

12

16

mf

20

24

p

28

32

mf

36

40

44

48

1. a tempo

2. a tempo

8va

Осінній вальс

"Зів'ялі троянди"

Анатолій Кос-Анатольський

Valse

Measures 1-8 of the piece. The key signature has one sharp (F#). The time signature is 3/4. The piece begins with a piano (*p*) dynamic. The melody in the right hand features a half-note chord of F#4 and A4, followed by a half-note chord of B4 and D5, and then a half-note chord of C#5 and E5. The bass line consists of a steady eighth-note accompaniment: C3, D3, E3, F#3, G3, A3, B3, C4.

Measures 9-12. Measure 9 is marked with a double bar line and the tempo change 'Valse lente'. The key signature changes to one flat (Bb). The melody in the right hand consists of half notes: Bb4, A4, G4, and F#4. The bass line continues with the eighth-note accompaniment: C3, D3, E3, F#3, G3, A3, B3, C4.

Measures 13-16. The melody in the right hand continues with eighth notes: E4, D4, C4, Bb4, A4, G4, F#4, and E4. The bass line continues with the eighth-note accompaniment: C3, D3, E3, F#3, G3, A3, B3, C4.

Measures 17-21. The melody in the right hand continues with eighth notes: D4, C4, Bb4, A4, G4, F#4, E4, and D4. The bass line continues with the eighth-note accompaniment: C3, D3, E3, F#3, G3, A3, B3, C4.

22

26

30

Coda

Fine

Pesante

36

8va

40

44 *8va*

sub.p

48 *8va*

52 *f*

56

60 *D.S. al Coda*

Фантазія
на тему пісні
"Ой ти, дівчино, з горіха зерня"

Анатолій Кос-Анатольський

Andantino

①

f *p* *mp* *rubato* *sfz*

3 5 7 9

11

f

13

sp

15

f

②

Leggiero

8va

17

mp

18

19 *8va*

System 1: Measures 19-20. The key signature has four flats (B-flat, E-flat, A-flat, D-flat). The right hand plays a melody with eighth notes, and the left hand plays a bass line with eighth notes. Measure 19 starts with a treble clef and a key signature change to four flats. Measure 20 starts with a bass clef and a key signature change to three flats (B-flat, E-flat, A-flat). Both measures feature a '6' fingering in the left hand.

20

System 2: Measures 20-21. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The right hand plays a melody with eighth notes, and the left hand plays a bass line with eighth notes. Measure 20 starts with a bass clef and a key signature change to three flats. Measure 21 starts with a treble clef and a key signature change to two flats (B-flat, E-flat). Both measures feature a '6' fingering in the left hand.

21

System 3: Measures 21-22. The key signature has two flats (B-flat, E-flat). The right hand plays a melody with eighth notes, and the left hand plays a bass line with eighth notes. Measure 21 starts with a treble clef and a key signature change to two flats. Measure 22 starts with a bass clef and a key signature change to one flat (B-flat). Both measures feature a '6' fingering in the left hand.

22

System 4: Measures 22-23. The key signature has one flat (B-flat). The right hand plays a melody with eighth notes, and the left hand plays a bass line with eighth notes. Measure 22 starts with a bass clef and a key signature change to one flat. Measure 23 starts with a treble clef and a key signature change to natural (C major). Both measures feature a '6' fingering in the left hand.

23

System 5: Measures 23-24. The key signature is C major. The right hand plays a melody with eighth notes, and the left hand plays a bass line with eighth notes. Measure 23 starts with a treble clef and a key signature change to natural. Measure 24 starts with a bass clef and a key signature change to one flat (B-flat). Both measures feature a '6' fingering in the left hand.

8va

24

Measures 24-25: Treble and bass staves in B-flat major. The right hand plays a descending eighth-note scale from G4 to B3, while the left hand plays a descending eighth-note scale from F4 to B3. The left hand has a '6' fingering above the first four notes. The right hand has a '6' fingering above the last four notes.

25

Measures 25-26: Treble and bass staves in B-flat major. The right hand plays a descending eighth-note scale from G4 to B3, while the left hand plays a descending eighth-note scale from F4 to B3. The left hand has a '6' fingering above the first four notes. The right hand has a '6' fingering above the last four notes.

26

Measures 26-27: Treble and bass staves in B-flat major. The right hand plays a descending eighth-note scale from G4 to B3, while the left hand plays a descending eighth-note scale from F4 to B3. The left hand has a '6' fingering above the first four notes. The right hand has a '6' fingering above the last four notes. A dynamic marking of *sfz* is present in measure 26.

27

Measures 27-28: Treble and bass staves in B-flat major. The right hand plays a descending eighth-note scale from G4 to B3, while the left hand plays a descending eighth-note scale from F4 to B3. The left hand has a '6' fingering above the first four notes. The right hand has a '6' fingering above the last four notes. A dynamic marking of *sp* is present in measure 27.

28

Measures 28-29: Treble and bass staves in B-flat major. The right hand plays a descending eighth-note scale from G4 to B3, while the left hand plays a descending eighth-note scale from F4 to B3. The left hand has a '6' fingering above the first four notes. The right hand has a '6' fingering above the last four notes. A dynamic marking of *sfz* is present in measure 28.

29 *mp*

30 *sfz*

31 *8va* *sfz*

32 *8va* *sfz*

33 *sp* *cresc. e string.*

34

35

8va

gliss. lunga

f do $\flat$, re $\flat$, mi $\flat$, fa $\flat$, sol $\flat$, la $\sharp$, si $\flat$

③

Pesante

37

f

6

8va

38

6

8va

39

6

8va

40

8va

41

Poco piu moso

sp

42

cresc.

43

44

8va

Tempo I, marcato

45 *f* 8va

46 6 7

47 *sp*

48 8va 8va

49 *allargando* *f* *p*

Львів, 25.05.1973

ЗМІСТ

Олександра Німилевич. Фортепіанні твори Анатолія Кос-Анатольського: виконавсько-педагогічний аспект	3
---	---

Анатолій Кос-Анатольський. Фортепіанні твори

Прелюди:

№ 1 (d-moll)	25
№ 2 (g-moll)	27
№ 3 (a-moll).....	30
№ 4 (h-moll)	33
№ 5 (c-moll).....	36
№ 6 (es-moll)	39
№ 7 (g-moll)	42
№ 8 (g-moll)	45
№ 9 (e-moll).....	49
№ 10 (e-moll).....	52
№ 11 (G-dur).....	54
№ 12 (b-moll)	56
№ 13 (c-moll) «Желязова Воля»	59

Гомін Верховини	62
-----------------------	----

Ноктюрн.....	69
--------------	----

Сніжина.....	75
--------------	----

Гуцульська токато.....	84
------------------------	----

Скерцо	89
--------------	----

Сюїта:

<i>Сині гори</i>	96
<i>Полонина</i>	101
<i>Місячне плесо</i>	104
<i>Весняний шум</i>	108
Танго	112
Осінній вальс «Зів'ялі троянди»	115
Фантазія на тему пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня»	118

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

АНАТОЛІЙ КОС-АНАТОЛЬСЬКИЙ

ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ

Навчальний посібник з навчальних дисциплін
«Основний музичний інструмент: фортепіано» та «Фортепіано»

Редактори-упорядники:
Олександра Німилевич, Дзвенислава Василик

Набір і редагування нотного тексту
Дзвенислава Василик
Тетяна Балко

Дизайн обкладинки
Олег Лазебний

Технічний редактор
Василь Герман

Здано до набору 07.05.2021 р. Підписано до друку 31.05.2021 р.
Гарнітура SchoolBook. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 14,88. Зам. № 3175
Наклад 200 примірників

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП «ПОСВІТ»
Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна
тел. (03244) 2-23-35, 3-38-50.
E-mail: posvitdruk@gmail.com

Композитор Анатоль Кос-Анатольський – яскрава й багато в чому знакова постать в українській музичній культурі. За масштабом свого неординарного мислення, самобутньою творчістю, ставленням до людей, своїми вчинками, талантом спілкування належав до унікальних за багатогранністю українських музикантів, хто, творячи власний «текст життєтворчості», великою мірою впродовж багатьох років ткав гідний контекст національної культури.

Оксана Гнатишин

Він був щасливою творчою натурою, який писав легко. Таких в історії музики мало, таких, які пишуть музику, як співають птахи. З музики Кос-Анатольського можна зробити висновок, що натхнення його не полишало. Він є найтоншим вокальним ліриком в українській музиці. Великий майстер хорового мистецтва, має цікаві фортепіанні концерти, написав перший арфовий концерт, що є рідкістю. Унікальним жанром Кос-Анатольського є пісня.

Олександр Козаренко